

BESZÁMOLÓ A „FILMKÉSZÍTÉS JOGI KULISSZATITKAI” TEMATIKÁJÚ SZAKKOLLÉGIUMI ELŐADÁSRÓL

Miskolc, 2026. május 5.

Molnár Gréta Zita*

2026. május 5-én a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán egy kifejezetten hallgatóknak szóló szakmai eseményre került sor. A Bruckner Győző Tehetséggondozó Szakkollégium szervezésében Dr. Sági Edit egyetemi docens tartott érdekesítő előadást. Az előadás a „*Filmkészítés jogi kulisszatitkai*” címet viselte, amelyet a szakkollégiumi rendezvény egyik főszervezője, Kalocsai Édua Mária, negyedéves joghallgató nyitott meg, köszöntve az előadót és a megjelent hallgatóságot. Az előadás interaktív jellege lehetővé tette, hogy a jelenlévők aktív részesei legyenek a téma bemutatásának, ami még élménydúsabbá tette a közös munkát.

Az előadóprezentációja az alapoktól építkezve vezette be az érdeklődőket a filmipar részletszabályaiba. A hallgatók megtudhatták, hogy a filmipar egy kifejezetten szellemi tulajdon-intenzív ágazat, amely a kreatív iparon belül jelentős bevételt generál. Az előadó felidézte az első fellelhető, 1888-ból származó filmalkotást, a *Roundhay kerti jelenet* című pár másodperces felvételt), amely egy különleges, ún. többszerzős mű, amely azért kiemelendő, mert a mai filmipari gyakorlatban is jellemzően több szerző közös munkájáról beszélünk, az önálló szerzőség már nagyon ritka jelenség. A területet részletes jogszabályi környezet övezi, amelynek szakmaiságát elmélyíti az a tény is, hogy bár több törvény is foglalkozik a filmalkotásokat érintő kérdésekkel, azok fogalmi meghatározásai eltérőek.

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban Szjt.) 64. § (1) bekezdése szerint a filmalkotás olyan mű, amelyet meghatározott sorrendbe állított mozgóképek sorozatával fejeznek ki, függetlenül annak hordozójától; ideértve többek között a játék-, reklám- és dokumentumfilmeket. Ezzel szemben a mozgóképről szóló 2004. évi II. törvény (a továbbiakban Filmtörvény) 2. § 2. pontja – bár az Szjt. hivatkozott rendelkezéséből indul ki – szűkebb körben határozza meg a fogalmat, kizárva például a hírműsorokat, a sportközvetítéseket és a tehetségkutatókat. Ehhez hasonlóan a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény (a továbbiakban Mttv.) 203. § 11. pontja is sajátos keretet ad a fogalomnak, abból szintén kivéve a hír- és politikai tájékoztató műsorokat, miközben a televíziós sorozatokat és animációs filmeket viszont nevesíti.

A film megszületésének öt fázisa – a filmfejlesztés, a projekt előkészítése, a forgatás, az utómunka és a forgalmazás – mellett a folyamat időbeli lefolyását is megismerhettük az ötlettől egészen a premierig. A filmfejlesztés kapcsán felmerült a kérdés, hogy vajon védett-e a filmötlet. Az előadó arra világított rá, hogy az ötlet önmagában sem Magyarországon, sem az USA-ban nem élvez védelmet, ezért joggal vethető fel az a kérdés, hogy mi történik, ha az ötletet mégis felhasználják? Az előadó példaként a „Makrancos hölgy” című film esetét hozta fel, kiemelve, hogy mivel nem létezik „ötletvédelem”, ezért ilyenkor nem elegendő a szerzői jogi védelem önmagában, hanem szükség van a kötelmi jog, elsősorban szerződéskötéssel bebiztosítania magát az ötletgazának, de érdemes titoktartási szerződést kötni az ötletre is. A hatályos szerzői jogi szabályok szerint az ötletből születő forgatókönyv már irodalmi

* Molnár Gréta Zita, negyedéves joghallgató, a Polgári Jogi Tanszék demonstrátora, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

alkotásnak minősül, amelynek védeltsége nem a nyilvántartásba vételtől függ, hanem annak létrejöttétől. Bár a jogi oltalom az USA-ban is automatikusan keletkezik, a Copyright Office-ba történő bejegyzés fontos bizonyítási eszköz lehet abban az esetben, ha jogvita merülne fel.

A projekt előkészítése során a szerződéses háttér biztosítása elengedhetetlen, hiszen olyan tulajdonjogi kérdéseket is rendezni kell, mint a helyszínek, kellékek vagy díszletek tulajdonjogának alakulása. Ekkor válik fontossá az ún. Deal Memorandum is, amely a tengerentúlon alkalmazott szerződéses jogintézmény. Az előadó ezzel párhuzamot vont és bemutatta a kapcsolatot a magyar polgári jog által szabályozott előszerződés és az amerikai jogintézmények alkalmazása között. A magyar szabályozás szerint a film szerzői közé tartoznak az irodalmi és zeneművek szerzői, a rendező és mindazok, akik alkotó módon járultak hozzá a műhöz. Ezzel szemben az amerikai jogban a film előállítóját tekintik jogosultnak.

Az előadó ezt követően több Szerzői Jogi Szakértői Testületi (a továbbiakban SZJSZT) szakvéleményen keresztül mutatta be a joggyakorlatot, hangsúlyozva, hogy a film a hosszától függetlenül is műnek számít, és a befejezetlen anyag is szerzői jogi védelem alatt áll. Megemlítette azt a szakvéleményt is, amely rámutatott, hogy a dokumentumfilm szereplői általában nem minősülnek szerzőnek. Ezen a ponton alakult ki az egyik legizgalmasabb diskurzus: egy hallgatói kérdésre válaszolva az előadó megerősítette, hogy mivel a jogvédelem független a mű hosszától, így akár Michael Jackson híres kisfilmjei, vagy a mai Facebook Reels-videók is szerzői jogi oltalom alá eshetnek.

Az előadás kitért a színészek helyzetére is, akiknek alakítása nem szerzői jogi, hanem szomszédos jogi oltalmat élvez. Bár e jogok elvben biztosítottak, a szerződéses jogviszonyokban a színész gyakran a „gyengébb fél”.

Végezetül az utómunka és a „végső vágás” (*final cut*) jelentőségéről esett szó: a film akkor tekinthető befejezettnek, ha azt a szerzők és az előállító közösen elfogadják, amely azt eredményezi, hogy a mű egysége védetté válik. Különösen tanulságos volt a Star Wars című film kapcsán felmerült kérdés, ahol a hallgatók az utólag megváltoztatott karakterekre kérdeztek rá. Az előadó válaszában rávilágított: az ilyen utólagos módosítások jogilag lehetségesek, de kizárólag a felek közös megegyezésével, nem pedig egyoldalú döntés alapján.

A prezentáció során külön szerepet kapott a zene is, a hallgatók megtudhatták, hogy a filmzene szerzője önálló jogosultnak minősül. Itt is léteznek azonban finomhangolt korlátok: az SZJSZT 18/2011. számú véleménye értelmében egy film egyetlen betétdalának szerzője nem tekinthető automatikusan „filmzene-szerzőnek”, ugyanakkor a névfeltüntetési jog megilleti őt.

Az előadás egyik legizgalmasabb része a filmforgalmazás és a szerződéses láncolatok bemutatása volt. A folyamat logikája szerint a filmelőállító a megfilmesítési szerződéssel megszerzi a szükséges jogokat, de azokat rendszerint nem tartja magánál, hanem forgalmazási szerződések útján átengedi a forgalmazó cégeknek. E körben esett szó a „merchandising” (a karakterek és motívumok kereskedelmi hasznosítása) jelentőségéről és az amerikai védelmi idő sajátosságairól is. Az ún. „Mickey Mouse Protection Act” kapcsán az előadó kiemelte, hogy az USA szabályai szerint a védelem az első bemutatástól számított 95 évig, vagy a megalkotástól számított 120 évig is tarthat, ellentétben a – viszonylag általánosnak mondható – európai jogrendszerekben élő szabállyal, a szerző halálát követő 70 évig tartó védelmi idővel.

Dr. Sági Edit előadása rendkívül színvonalas és inspiráló volt, amely a jogszabályok világát élő példákkal és érthető magyarázatokkal hozta közelebb az érdeklődő hallgatókhoz. Docens asszony szakmai felkészültsége és közvetlensége minden résztvevő számára maradandó élményt nyújtott. Bízunk benne, hogy a Bruckner Győző Tehetséggondozó Szakkollégium a jövőben is szervez hasonlóan nívós előadásokat.